

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Директор Інституту держави і права  
імені В.М. Корецького НАН України,  
академік НАПрН України

**СКРИНІЮК О.В.**

«26» червня 2026 р.

## **ВИСНОВОК**

Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України про  
наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації  
**МІСЬКІВА Тараса Івановича** на тему: «Призначення покарання за  
злочини проти основ національної безпеки України», поданої на здобуття  
ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право у галузі знань  
**08 Право**

## **ВИТЯГ**

з протоколу № 5 від 29 травня 2026 року  
засідання відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту  
держави і права імені В. М. Корецького НАН України

## **ПРИСУТНІ:**

завідувач відділу, д.ю.н, проф. ЗАГИНЕЙ-ЗАБОЛОТЕНКО З.А.;

пров.н.с. відділу, д.ю.н., проф. КВАША О.О.;

пров. н.с. відділу, д.ю.н., ст. досл. ТУРЛОВА Ю.А.;

с.н.с., к.ю.н. СІРИЙ М. І.;

с.н.с., к.ю.н. ГАЦЕЛЮК В. М.;

с.н.с., к.ю.н., доц. ЛАНДІНА А.В. (головуюча на засіданні);

с.н.с., к.ю.н., доц. КУБАЛЬСЬКИЙ В.Н.;

с.н.с., к.ю.н. НЕРСЕСЯН А.С.;

с.н.с., к.ю.н., доц. НІКІТЕНКО В.М.;

с.н.с., к.ю.н. ГОРБАЧОВ Д.М.;

н.с., д-р філософії в галузі права КВАША Р.С. (науковий керівник);

*аспіранти:* ДОПРЯК Б. П., ГАСАНОВ А., МІСЬКІВ Т. І.

*секретар:* пров. інженер ЗАВІТНЕВИЧ Р.Ю.

**ПОРЯДОК ДЕННИЙ:** Публічна презентація аспірантом відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту МІСЬКІВИМ Тарасом Івановичем наукових результатів дисертації на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право (08 – Право) та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Науковий керівник – науковий співробітник відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту, доктор філософії у галузі права КВАША Роман Сергійович. Дисертація виконувалася в Інституті у межах тем науково-дослідних робіт відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології (відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою) «Злочини в умовах війни в Україні: проблеми запобігання, криміналізації та реалізації кримінальної відповідальності» (2023 р. – 2025 р., номер державної реєстрації 0122U201164), «Кримінальна юстиція України за умов перехідного правосуддя» (2025 р. – 2027 р., номер державної реєстрації РК0125U003191).

**СЛУХАЛИ:** Презентацію аспіранта відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту МІСЬКІВА Т. І. наукових результатів дисертації на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право у галузі знань 08 Право.

МІСЬКІВ Т. І. ознайомив присутніх із структурою дисертації, обґрунтував актуальність обраної теми дослідження, виклав її мету і завдання, об'єкт та предмет, охарактеризував методи дослідження, основні положення, що відображають наукову новизну дослідження і виносяться на захист, висвітлив концептуальні положення дисертаційної роботи, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, розкрив зміст висновків і пропозицій.

Зокрема, здобувач відзначив, що, реагуючи на виклики воєнного часу, у перші місяці війни законодавець вніс низку змін та доповнень до розділу І Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки України». Зокрема, з початком повномасштабного російського вторгнення цей розділ було доповнено новими статтями: ст. 111-1 «Колабораційна діяльність», ст. 111-2 «Пособництво державі-агресору», ст. 114-2 «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення ЗСУ чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану». Також було посилено кримінальну відповідальність за вчинення злочину у вигляді державної зради (ст.111 КК України) та диверсії (ст. 113 КК України) шляхом впровадження більш суворого покарання у виді позбавлення волі на строк 15 років або довічного позбавлення волі, з обов'язковою конфіскацією майна. Пізніше зазнала змін і назва розділу (згідно із Законом № 4268-IX від 26.02.2025) – «Кримінальні правопорушення

проти основ національної безпеки України», що є виправданим з огляду на те, що цей розділ містить і кримінальні проступки, а не лише злочини.

На думку дисертанта, такий поспіх законодавця не міг не вплинути як на визначення караності окремих злочинів, так і на правозастосування. У зв'язку з цим перед науковцями постали питання: 1) наскільки адекватними є санкції запроваджених законодавчих змін? 2) чи відповідає підхід законодавця до оцінки караності реальному рівню суспільної небезпеки відповідних діянь? 3) яким чином такий стан законодавчого регулювання впливає на практику призначення покарання? Зокрема, чи відповідають обрані судами види та розміри покарань принципам пропорційності та співмірності?

Як відначив здобувач, за умов повномасштабного вторгнення виникла проблема, пов'язана з проведенням мобілізаційних заходів, що зумовило збільшення застосування ст. 114-1 КК України, яка встановлює відповідальність за перешкоджання законній діяльності ЗСУ, і яка була запроваджена ще у 2014 році. Проте така практика правозастосування викликає низку запитань як в контексті кримінально-правової кваліфікації, так і щодо обґрунтованості та адекватності призначення покарання.

МІСЬКІВ Т. І. наголосив, що лише якісне законодавче регулювання у поєднанні з виваženим підходом судів до обрання виду та розміру покарання здатні забезпечити адекватну та ефективну реакцію держави, особливо в умовах складного періоду повномасштабного вторгнення, коли суспільний запит на справедливість є особливо високим. Водночас реалізація таких викликів неможлива без належних науково-теоретичних розробок та комплексного аналізу правозастосування.

На думку аспіранта, з огляду на викладене виникла потреба проведення детального та комплексного дослідження стану призначення покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, які набули найбільшого поширення в умовах сучасних викликів, пов'язаних із повномасштабним вторгненням (ст. 111, 111-1, 111-2, 114-1 та 114-2 КК України). Такий аналіз є необхідним для осмислення практики призначення покарання за ці злочини з метою забезпечення справедливості та пропорційності покарання.

Дисертант акцентував увагу на тому, що робота є одним з перших в українській кримінально-правовій науці комплексним та системним дослідженням призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України на підставі узагальнення вироків судів, ухвалених в період повномасштабного вторгнення.

Дисертант зауважив, що, уперше на основі концепції адекватності (пропорційності) покарань та за результатами вивчення системного вивчення сотень вироків за злочини про основ національної безпеки констатовано існування суттєвих законодавчих та правозастосовних проблем, які призводять до непропорційної караності злочинів проти основ національної безпеки – неадекватність (непропорційність) каральної політики держави за цього виду

злочини; виявлено системний дисбаланс караності злочинів проти основ національної безпеки, який полягає в тому, що за однакові злочинні діяння через недоліки законодавчої техніки визначені кардинально різні по суті види і розміри покарань і навпаки; встановлено, що у провадженнях, які розглядаються в межах спеціальної процедури *in absentia*, суди призначаються більш суворі покарання, ніж у провадженнях, що розглядаються за присутності обвинуваченого; виявлено взаємний зв'язок між вікові особливості вчинення окремих злочинів проти основ національної безпеки та покаранням, яке за них призначається; виокремлено фактори, які в своїй сукупності мають впливати на ступінь суворості покарання за злочин, передбачений ч. 4 ст. 111-1 КК України та забезпечувати індивідуалізацію покарання за нього, залежно від форми злочинної діяльності, зокрема, у випадках передачі матеріальних ресурсів, істотного значення набувають мотиви вчинення злочину (необхідність виживання чи усвідомлена співпраця), вартість ресурсів, їх значення для воєнних потреб ворога, регулярність такої співпраці та фактичні наслідки; запропоновано підхід до призначення покарання за ч. 7 ст. 111-1 КК України, який передбачає врахування не лише факту зайняття певної посади, а й характеру виконуваних функцій та рівня впливу особи на здійснення репресивної діяльності, задля того, щоб особам, які виконували технічні або допоміжні функції (водії, ремонтники тощо), призначалось менш суворе покарання, аніж особам, які обіймали керівні посади чи безпосередньо брали участь у формуванні та реалізації каральної політики окупаційної влади.

Дисертант охарактеризував також інші положення, що відображають наукову новизну дослідження і виносяться на захист.

Здобувачем у своєму виступі зазначено, що емпіричною базою дослідження є комплексний аналіз 100 вироків судів першої інстанції, ухвалених у кримінальних провадженнях за ч. 3 ст. 111-1 КК України та відібраних із Єдиного державного реєстру судових рішень. Вивчення цих матеріалів дає змогу виявити типові правозастосовні проблеми під час призначення покарання, оцінити ступінь обґрунтованості судових рішень, а також окреслити перспективні шляхи вдосконалення практики реалізації зазначеної норми.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що дослідження дозволило сформулювати та запропонувати низку важливих науково обґрунтованих положень, що стосуються розв'язання теоретичних та практичних проблем призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України та формування на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення теорії кримінального права, чинного кримінального законодавства та практики його застосування.

Дисертантом наголошено, що основні результати дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в шести наукових публікаціях, серед яких три наукові статті – у вітчизняних виданнях, включених МОН України до переліку фахових видань України (категорія «Б») (усі статті мають активний

ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier), та трое тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій

За результатами презентації відбулося **ОБГОВОРЕННЯ**, під час якого **МІСЬКІВ Т.І.** відповів на запитання та зауваження присутніх на засіданні відділу щодо структури дисертації, її змісту, методологічної та теоретичної основи дослідження, висновків, що отримані за його результатами.

**ЛАНДІНА А. В.,** головуюча на засіданні, **к.ю.н., доцент:**

**Запитання:** Чи можна стверджувати, що призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України сьогодні характеризується проблемою непропорційності?

**МІСЬКІВ Т. І.:** Так, така проблема дійсно має системний характер. Проведене дослідження судової практики засвідчило, що за злочини проти основ національної безпеки України нерідко призначаються покарання, які не повною мірою відповідають ступеню суспільної небезпечності конкретного діяння та особі винного. Це зумовлено як законодавчими, так і правозастосовними чинниками. До законодавчих належать надмірна суворість окремих санкцій, їх фактична безальтернативність, конкуренція кримінально-правових норм і неузгодженість між суміжними складами злочинів. До правозастосовних — відсутність єдиної судової практики, формальне врахування пом'якшуючих та обтяжуючих обставин, а також різні підходи судів до оцінки схожих фактичних обставин.

**НЕРСЕСЯН А. С.,** **к.ю.н., доцент:**

**Запитання:** У чому полягає системний дисбаланс караності злочинів проти основ національної безпеки України?

**МІСЬКІВ Т. І.:** Системний дисбаланс караності полягає в тому, що однакові або дуже подібні за змістом діяння можуть отримувати різну кримінально-правову оцінку і, відповідно, тягнути за собою кардинально різні види та розміри покарань. Це пов'язано з конкуренцією норм, зокрема між ст. 111, ст. 111-1, ст. 111-2 та ст. 114-2 КК України. Наприклад, окремі прояви пособництва державі-агресору можуть фактично дублювати господарський колабораціонізм, передбачений ч. 4 ст. 111-1 КК України, але санкції за ці діяння істотно різняться. Така ситуація порушує принципи справедливості, правової визначеності та пропорційності покарання.

**КВАША О. О.,** **д.ю.н., професор:**

**Запитання:** Чи достатньо лише законодавчих змін для забезпечення адекватного покарання за злочини проти основ національної безпеки України?

**МІСЬКІВ Т. І.:** Ні, лише законодавчих змін недостатньо. Безумовно, окремі санкції потребують перегляду, зокрема в частині зменшення надмірної суворості або розширення альтернативних видів покарання. Проте адекватне кримінально-правове реагування має забезпечуватися також через формування єдиної, послідовної та обґрунтованої судової практики. Навіть за чинного

законодавства суди мають враховувати конкретні фактичні обставини вчинення злочину, наслідки діяння, роль особи, умови тимчасової окупації, наявність примусу чи погроз, а також інші фактори, які впливають на ступінь суспільної небезпечності. Тому пропорційність покарання залежить і від якості кримінального закону, і від якості його застосування.

**ТУРЛОВА Ю. А., д.ю.н., старший дослідник:**

**Запитання:** Як спеціальне судове провадження *in absentia* впливає на призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України?

**МІСЬКІВ Т. І.:** Провадження *in absentia* істотно впливає на призначення покарання, оскільки за відсутності обвинуваченого суд об'єктивно обмежений у можливості повноцінно оцінити його особу. У таких провадженнях складніше встановити мотиви поведінки, ставлення особи до вчиненого, можливі пом'якшуючі обставини, умови, в яких вона діяла, а також інші характеристики, необхідні для індивідуалізації покарання. Аналіз судової практики свідчить, що у провадженнях *in absentia* суди частіше призначають максимальні або наближені до максимальних покарання, тоді як у провадженнях за участі обвинуваченого частіше застосовуються мінімальні строки, ст. 69 або ст. 75 КК України. Це створює ризик непропорційної суворості покарання саме через процесуальну форму розгляду справи.

**КУБАЛЬСЬКИЙ В. Н., к.ю.н., доцент:**

**Запитання:** Чому умови тимчасової окупації мають враховуватися при призначенні покарання?

**МІСЬКІВ Т. І.:** Умови тимчасової окупації можуть істотно впливати на свободу вибору поведінки особи. У таких умовах особа може діяти під впливом погроз, примусу, матеріальної залежності, психологічного тиску або необхідності забезпечення базових умов виживання для себе чи своєї сім'ї. Тому обстановка окупації не повинна автоматично виправдовувати злочинну поведінку, але має бути предметом ретельної оцінки суду при індивідуалізації покарання. Якщо буде встановлено, що свобода волевиявлення особи була істотно пригнічена, відповідні обставини можуть враховуватися як такі, що пом'якшують покарання, зокрема за п. 5 або п. 6 ч. 1 ст. 66 КК України.

**СІРИЙ М. І., к.ю.н., доцент:**

**Запитання:** Які особливості мають враховуватися при призначенні покарання за інформаційний колабораціонізм?

**МІСЬКІВ Т. І.:** При призначенні покарання за інформаційний колабораціонізм, зокрема за ч. 6 ст. 111-1 КК України, важливим є територіальний чинник. Якщо особа здійснювала інформаційну діяльність на підконтрольній Україні території за відсутності примусу, це свідчить про добровільний і усвідомлений характер поведінки та може зумовлювати більш суворе покарання. Натомість аналогічні дії, вчинені на тимчасово окупованій території під тиском, погрозами чи в умовах обмеженої свободи вибору, мають оцінюватися інакше. Крім того, слід враховувати масштаб і інтенсивність

інформаційного впливу, охоплення аудиторії, регулярність поширення матеріалів, використання професійних медіаресурсів, ідеологічну спрямованість, а також ситуативний чи системний характер такої діяльності.

**НІКІТЕНКО В. М., к.ю.н., доцент:**

**Запитання:** У чому полягає проблема призначення покарання за освітній колабораціонізм?

**МІСЬКІВ Т. І.:** Основна проблема полягає у непослідовності судів при врахуванні реального рівня впливу особи на освітній процес. Не можна однаково оцінювати дії керівника відділу освіти, директора закладу загальної середньої освіти та вчителя, який виконував обмежені функції в умовах окупації. Важливим є також характер вчинених дій: чи йдеться лише про формальне виконання вимог окупаційної адміністрації, чи про активне впровадження стандартів освіти держави-агресора, чи про поєднання таких дій із пропагандою. Саме рівень посади, обсяг впливу на освітній процес, характер діяльності та умови її здійснення мають визначати ступінь суворості покарання за ч. 3 ст. 111-1 КК України.

**ГОРБАЧОВ Д. М., к.ю.н.:**

**Запитання:** Чому при призначенні покарання за посадовий колабораціонізм необхідно оцінювати не лише факт зайняття посади, а й реальний зміст виконуваних повноважень?

**МІСЬКІВ Т. І.:** Сам факт зайняття посади в незаконному органі влади або структурі окупаційної адміністрації не завжди однаково відображає ступінь суспільної небезпечності діяння. Важливо з'ясувати, які саме функції виконувала особа, чи мала вона владні, організаційно-розпорядчі або репресивні повноваження, чи впливала на утворення окупаційної адміністрації, чи виконувала лише технічні або допоміжні функції. Наприклад, особи, які виконували допоміжну роботу, не пов'язану з реалізацією судових чи правоохоронних функцій, мають отримувати менш суворе покарання, ніж особи, які обіймали керівні посади або безпосередньо брали участь у репресивній діяльності окупаційної влади. Такий підхід забезпечує індивідуалізацію та пропорційність покарання.

**ЗАГИНЕЙ-ЗАБОЛОТЕНКО З.А., д.ю.н., професор:**

**Запитання:** Які проблеми виникають при призначенні покарання за ст. 114-2 КК України?

**МІСЬКІВ Т. І.:** Стаття 114-2 КК України має декілька проблемних аспектів. Санкції ч. 1 та ч. 2 цієї статті є надмірно суворими, що підтверджується масовим застосуванням судами ст. 75 КК України та звільненням осіб від відбування покарання з випробуванням. Це свідчить про те, що суди фактично намагаються пом'якшити надмірну суворість законодавчої моделі. Водночас ч. 3 ст. 114-2 КК України, яка передбачає поширення військово значущої інформації з метою надання її державі-агресору, навпаки, може бути недостатньо суворою, оскільки такі дії за своєю небезпечністю наближаються до державної зради. Для

індивідуалізації покарання за ст. 114-2 КК України слід враховувати кількість епізодів, спосіб поширення інформації, ступінь публічності, наслідки діяння, ініціативність винної особи та інші фактичні обставини.

Після відповідей здобувача на запитання та зауваження оголошено **ВИСНОВОК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА** — доктора філософії у галузі права КВАШ Р. С. з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації, виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

МІСЬКІВ Тарас Іванович з 2022 року по теперішній час навчається в аспірантурі Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України на третьому рівні вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» заочно.

У процесі підготовки дисертації МІСЬКІВ Т. І. зарекомендував себе як цілеспрямований, відповідальний і добросовісний дослідник, який виявив належний рівень фахової підготовки, наукову ініціативність та здатність до самостійного розв'язання складних теоретико-прикладних проблем кримінального права. Здобувач сумлінно ставився до виконання завдань, передбачених освітньо-науковою програмою, успішно виконав індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план, своєчасно підготував рукопис дисертації. У процесі роботи над дисертаційним дослідженням мала місце продуктивна взаємодія між здобувачем і мною як науковим керівником. МІСЬКІВ Т. І. враховував рекомендації та зауваження, послідовно працював над удосконаленням структури, змісту та аргументації дисертації.

Аналіз дисертаційного дослідження МІСЬКІВА Т. І. та його наукових публікацій засвідчує актуальність, наукову новизну та практичну значущість представленої роботи. Дисертація присвячена комплексному дослідженню призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України, які набули особливої актуальності в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. Обрана тема має важливе значення як для кримінально-правової науки, так і для судової практики, оскільки стосується забезпечення справедливості, пропорційності, законності та індивідуалізації кримінально-правового реагування на посягання проти основ національної безпеки України.

Актуальність дослідження посилюється тим, що після початку повномасштабного вторгнення кримінальне законодавство України зазнало суттєвих змін і доповнень, зокрема в частині відповідальності за державну зраду, колабораційну діяльність, пособництво державі-агресору, перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та несанкціоноване поширення військово значущої інформації. Водночас динамічність таких змін не завжди супроводжувалася належною якістю законодавчої техніки, що зумовило появу неузгодженості санкцій, конкуренції кримінально-правових норм, надмірної суворості окремих покарань і труднощів у забезпеченні їх пропорційності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в українській кримінально-правовій науці комплексних і системних досліджень призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України, здійснених на підставі узагальнення вироків судів, ухвалених у період повномасштабного вторгнення. Здобувачем на основі концепції адекватності та пропорційності покарання виявлено суттєві законодавчі й правозастосовні проблеми, які призводять до непропорційної караності цієї категорії злочинів.

Особливої уваги заслуговує висновок дисертанта про наявність системного дисбалансу караності злочинів проти основ національної безпеки України. У роботі обґрунтовано, що через конкуренцію норм і недоліки законодавчої техніки однакові або подібні за змістом діяння можуть отримувати різну кримінально-правову оцінку та тягнути за собою кардинально різні види й розміри покарань. Це, зокрема, простежується у співвідношенні ст. 111-2 КК України з окремими частинами ст. 111-1 КК України, а також у конкуренції ч. 3 ст. 114-2 КК України зі ст. 111 КК України.

Важливе теоретичне та практичне значення мають положення дисертації щодо надмірної суворості й фактичної безальтернативності окремих санкцій. Здобувач переконливо доводить, що такі санкції звужують межі суддівського розсуду та можуть призводити або до призначення покарань, які не відповідають реальному ступеню суспільної небезпечності діяння, або до масового застосування ст. 75 КК України як фактичного способу пом'якшення надмірної суворості законодавчої моделі. З огляду на це слушними є пропозиції щодо перегляду окремих санкцій, розширення їх діапазону та включення альтернативних видів покарань.

Науково обґрунтованими є висновки дисертанта щодо особливостей призначення покарання у провадженнях, які розглядаються в порядку спеціального судового провадження *in absentia*. У дисертації встановлено, що за відсутності обвинуваченого суди об'єктивно обмежені в можливості повноцінно оцінити особу винного, його мотиви, ставлення до вчиненого, можливі пом'якшуючі та обтяжуючі обставини, а також умови, в яких було вчинено діяння. Це, як слушно доводить здобувач, може призводити до недостатньої індивідуалізації покарання та до призначення більш суворих покарань порівняно з провадженнями, у яких обвинувачений бере участь у судовому розгляді.

Позитивної оцінки заслуговує здійснений у дисертації аналіз практики врахування судами даних про особу винного, обставин, що пом'якшують і обтяжують покарання. Здобувачем виявлено, що суди нерідко формально перелічують характеристики особи винного, однак не завжди аналізують їх реальний вплив на вид і розмір покарання. У роботі обґрунтовано значення таких характеристик, як вік, стан здоров'я, сімейний стан, наявність утриманців, соціальна вразливість, участь у бойових діях або проходження військової служби, а також інші обставини, що можуть впливати на індивідуалізацію покарання.

Важливим є висновок дисертанта про необхідність урахування умов тимчасової окупації при призначенні покарання. У роботі переконливо доведено, що обстановка тимчасової окупації може супроводжуватися примусом, погрозами, матеріальною та психологічною вразливістю, які істотно пригнічують свободу вибору поведінки особи. Такі обставини не повинні автоматично виключати кримінальну відповідальність, однак мають бути предметом ретельної судової оцінки як фактори, що можуть пом'якшувати покарання або впливати на визначення його виду та розміру.

Науковий інтерес становлять також положення дисертації щодо безпідставності автоматичного врахування такої обставини, що обтяжує покарання, як вчинення злочину з використанням умов воєнного стану. Здобувач слушно зазначає, що для значної частини злочинів проти основ національної безпеки України воєнний стан є не зовнішньою обставиною, яку винний використовує для полегшення вчинення злочину, а загальним контекстом, у межах якого відповідні злочини вчиняються або набувають актуальності. В окремих випадках воєнний стан уже врахований у конструкції основного чи кваліфікованого складу кримінального правопорушення, що унеможлиблює його повторне врахування як обставини, яка обтяжує покарання.

Окремо слід відзначити практичну спрямованість висновків здобувача щодо призначення покарання за окремі склади злочинів проти основ національної безпеки України. У дисертації сформульовано фактори, які мають враховуватися при призначенні покарання за державну зраду, різні форми колабораційної діяльності, пособництво державі-агресору, перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та несанкціоноване поширення військово значущої інформації. Такий підхід дозволяє перейти від формального застосування санкцій до справді індивідуалізованого визначення міри покарання.

Особливо важливими є висновки щодо призначення покарання за окремі форми колабораційної діяльності. Здобувачем обґрунтовано, що за ч. 4 ст. 111-1 КК України необхідно враховувати мотиви поведінки особи, вартість і значення переданих ресурсів, регулярність співпраці та фактичні наслідки; за ч. 6 ст. 111-1 КК України — територіальний чинник, масштаб та інтенсивність інформаційного впливу, охоплення аудиторії, регулярність поширення матеріалів і системний характер діяльності; за ч. 7 ст. 111-1 КК України — не лише факт зайняття певної посади, а й характер виконуваних функцій та рівень впливу особи на репресивну діяльність окупаційної адміністрації.

Практичну цінність мають також пропозиції дисертанта щодо вдосконалення кримінального законодавства. Зокрема, йдеться про усунення дисбалансу санкції ч. 6 ст. 111-1 КК України шляхом розширення її діапазону та включення альтернативних видів покарання, перегляд окремих санкцій ст. 114-2 КК України, уточнення відповідальності за перешкоджання мобілізаційним заходам за ст. 114-1 КК України, а також переосмислення співвідношення ст. 111-

2 КК України з іншими нормами, що передбачають відповідальність за суміжні прояви злочинної поведінки.

Поставлені у дисертаційному дослідженні мета і завдання успішно виконані. Отримані результати є науково обґрунтованими та достовірними, мають теоретичне і практичне значення та можуть бути використані у правотворчій, правозастосовній, науково-дослідній та освітній діяльності. Зокрема, сформульовані у дисертації висновки і пропозиції можуть бути корисними для подальшого вдосконалення санкцій кримінально-правових норм про злочини проти основ національної безпеки України, формування єдиної судової практики призначення покарання, а також для викладання навчальних дисциплін кримінально-правового циклу.

На сторінках дисертації МІСЬКІВ Т. І. коректно веде наукову дискусію з питань, що мають складний і дискусійний характер, аргументовано викладає власну позицію, дотримується вимог наукової етики та належно використовує доктринальні, нормативні й правозастосовні джерела. Здобувач демонструє вміння критично оцінювати наукові підходи, аналізувати кримінальне законодавство України та судову практику, а також формулювати власні науково обґрунтовані висновки. МІСЬКІВ Т. І. працював сумлінно і наполегливо, поєднуючи наукову діяльність із роботою помічника в суді (більше 10 років), тож зрозумілим є використання значного масиву судової практики. Це є вагомим позитивом цієї роботи.

Дисертаційне дослідження МІСЬКІВА Т. І. виконане на належному науково-методологічному рівні. Його положення, висновки та пропозиції характеризуються послідовністю, аргументованістю і внутрішньою логікою. Робота має завершений характер, а її зміст відповідає заявленій темі, об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження.

Дисертація МІСЬКІВА Т. І. є актуальним і завершеним науковим дослідженням проблем призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України. Дисертація оформлена згідно з нормативними вимогами, передбаченими для такого виду робіт, написана державною мовою з дотриманням наукового стилю. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані у дисертації, відображені у наукових публікаціях здобувача, що свідчить про його послідовну роботу над досягненням поставленої наукової мети.

**Висновок:** з огляду на викладене дисертація МІСЬКІВА Т. І. на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Міністерства освіти і науки України і Кабінету Міністрів України, що встановлені до дисертацій, які подаються на здобуття ступеня доктора філософії, зокрема пунктам 25, 26, 27 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пунктам 5, 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами, а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 із змінами.

Дисертацію МІСЬКІВА Т. І. на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» може бути рекомендовано для розгляду на засіданні відповідного структурного підрозділу Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України з метою отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, а також для проведення її публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді з метою присудження МІСЬКІВУ Т. І. ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право у галузі знань 08 Право.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

**КВАША О. О., д.ю.н., професор:**

Дисертаційне дослідження МІСЬКІВА Т. І. на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» є актуальним, своєчасним і безумовно затребуваним як кримінально-правовою наукою, так і судовою практикою. Обрана тема має особливе значення в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, оскільки злочини проти основ національної безпеки України стали однією з найбільш складних категорій кримінальних правопорушень не лише з погляду кваліфікації, а й з погляду призначення справедливого, індивідуалізованого та пропорційного покарання. Слід позитивно оцінити те, що дисертант обрав для дослідження не загальну проблематику злочинів проти основ національної безпеки України, а саме питання призначення покарання за такі злочини. Такий підхід є особливо важливим, оскільки навіть за правильної кваліфікації діяння кінцевий результат кримінально-правового реагування значною мірою залежить від того, наскільки обране судом покарання відповідає ступеню суспільної небезпечності злочину, особі винного, умовам вчинення діяння та меті покарання. Особливої уваги заслуговує проведений дисертантом аналіз вироків судів, ухвалених у період повномасштабного вторгнення. На підставі цього аналізу автором виявлено суттєві законодавчі та правозастосовні проблеми, які призводять до непропорційної караності злочинів проти основ національної безпеки України. Йдеться, зокрема, про конкуренцію норм, надмірну суворість і недостатню альтернативність санкцій, призначення принципово різних покарань за подібні діяння, а також про відсутність єдиних орієнтирів індивідуалізації покарання. Зміст дисертації свідчить про належний рівень наукової підготовки здобувача, його вміння працювати з доктринальними джерелами, кримінальним законодавством та значним масивом судової практики. Робота має комплексний

характер, її структура є логічною і послідовною. Поставлені у дисертації мета і завдання загалом досягнуті.

**Висновок:** дисертація МІСЬКІВА Т. І. на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» відповідає вимогам, що встановлені до дисертацій, які подаються на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді з метою присудження МІСЬКІВ Т. І. ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право у галузі знань 08 Право.

**ТУРЛОВА Ю. А., д.ю.н., старший дослідник:**

Дисертація МІСЬКІВА Т. І. присвячена комплексному дослідженню призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України. Актуальність теми не викликає сумнівів, оскільки після початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України судова практика зіткнулася з великою кількістю кримінальних проваджень за статтями 111, 111-1, 111-2, 114-1, 114-2 КК України. Позитивним є те, що автор не обмежився формальним аналізом санкцій відповідних статей КК України, а дослідив реальний стан їх застосування судами. У роботі показано, що проблеми призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України зумовлені не лише недосконалістю законодавчих конструкцій, а й неоднаковістю правозастосовної практики. Науковий інтерес становить висновок дисертанта про існування системного дисбалансу караності. Автор обґрунтовано зазначає, що за подібні або однакові за своєю суттю діяння через конкуренцію норм можуть призначатися кардинально різні види та розміри покарань. Особливо це простежується у співвідношенні ст. 111-2 КК України з окремими частинами ст. 111-1 КК України, а також у конкуренції ч. 3 ст. 114-2 КК України зі ст. 111 КК України. Варто відзначити і практичну спрямованість роботи. Дисертант не лише виявляє проблеми призначення покарання, а й формулює конкретні підходи до їх розв'язання: перегляд надмірно суворих або безальтернативних санкцій, розширення альтернативних видів покарання, вироблення орієнтирів для судів щодо врахування фактичних обставин вчинення злочину, ролі особи, наслідків діяння та умов тимчасової окупації.

**Висновок:** дисертація МІСЬКІВА Т. І. є самостійним, завершеним і актуальним науковим дослідженням, що має теоретичне та практичне значення, відповідає спеціальності 081 Право та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

**ГАЦЕЛЮК В. М., к.ю.н., старший дослідник:**

Під час ознайомлення з дисертацією МІСЬКІВА Т. І. звертає на себе увагу належна логіка побудови дослідження. Робота послідовно переходить від аналізу законодавчих передумов призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України до узагальнення судової практики та визначення факторів, які мають враховуватися при індивідуалізації покарання за окремі склади таких злочинів. У першому розділі автор розкриває законодавчі та

загальні правозастосовні проблеми призначення покарання, зокрема недоліки санкцій ст. 111-1, 111-2, 114-1, 114-2 КК України, конкуренцію кримінально-правових норм, формальний характер врахування окремих даних про особу винного, а також проблему неоднакового підходу судів до пом'якшуючих і обтяжуючих обставин. У другому розділі досліджено особливості призначення покарання за окремі склади злочинів проти основ національної безпеки України, зокрема за державну зраду, різні форми колабораційної діяльності, пособництво державі-агресору та несанкціоноване поширення військово значущої інформації. Позитивним є те, що дисертант значну увагу приділив не лише санкціям кримінально-правових норм, а й реальній практиці їх застосування. Автор обґрунтовано показує, що надмірна суворість або безальтернативність санкцій звужує межі суддівського розсуду і може призводити або до непропорційно суворого покарання, або до масового застосування ст. 75 КК України як способу пом'якшення надмірної законодавчої суворості. Окремо слід відзначити емпіричну базу дослідження. Аналіз значної кількості обвинувальних вироків дозволив автору не лише виявити проблеми судової практики, а й сформулювати практично орієнтовані рекомендації, спрямовані на забезпечення більшої єдності підходів до призначення покарання.

**Висновок:** дисертаційне дослідження МІСЬКІВ Т. І. виконане на належному науковому рівні, характеризується логічною структурою, обґрунтованістю висновків і практичною спрямованістю, а тому може бути рекомендоване до захисту.

**СІРИЙ М. І., к.ю.н., доцент:**

Дисертація МІСЬКІВА Т. І. має безсумнівне практичне значення. У сучасних умовах призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України є одним із найбільш складних напрямів судової практики. Це пояснюється як воєнним контекстом вчинення таких злочинів, так і значною кількістю нових або оновлених кримінально-правових заборон, санкції яких не завжди є узгодженими між собою. Позитивним є те, що автор звертає увагу на проблему спеціального судового провадження *in absentia*. Обґрунтованим видається висновок про те, що у таких провадженнях суди об'єктивно обмежені в можливості повноцінно оцінити особу винного, його мотиви, ставлення до вчиненого, можливі пом'якшуючі обставини, умови тимчасової окупації, примус або погрози. Це, як показує дослідження, нерідко призводить до призначення більш суворих покарань порівняно з провадженнями, у яких обвинувачений бере участь у судовому розгляді. Заслуговують на підтримку й висновки дисертанта щодо необхідності врахування умов тимчасової окупації при призначенні покарання. Автор обґрунтовано зазначає, що окупація може супроводжуватися примусом, погрозами, матеріальною та психологічною вразливістю особи, що істотно пригнічує свободу вибору поведінки. Тому такі обставини мають не формально відхилятися судами, а ретельно оцінюватися з погляду можливого пом'якшення покарання. Окреме значення мають положення роботи щодо

недоцільності автоматичного врахування як обтяжуючої обставини вчинення злочину з використанням умов воєнного стану. Автор слушно вказує, що для багатьох злочинів проти основ національної безпеки України воєнний стан є не зовнішньою обставиною, яку винний використовує для полегшення злочину, а самим контекстом, у межах якого ці злочини вчиняються або набувають актуальності.

**Висновок:** результати дисертаційного дослідження МІСЬКІВА Т. І. мають істотне значення для судової практики, можуть бути використані під час призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України та заслуговують на позитивну оцінку. Дисертація може бути рекомендована до захисту.

**КУБАЛЬСЬКИЙ В. Н., к.ю.н., доцент:**

Хочу підтримати висловлені колегами позитивні оцінки дисертаційного дослідження МІСЬКІВА Т. І. Тема роботи є не лише актуальною, а й надзвичайно складною, оскільки перебуває на перетині питань кримінального права, національної безпеки, воєнного стану, окупації, колабораціонізму, суддівського розсуду, пропорційності та індивідуалізації покарання. Особливої уваги заслуговує наукова новизна дослідження. Автором на основі концепції адекватності покарання та аналізу судової практики обґрунтовано існування суттєвих законодавчих і правозастосовних проблем, що призводять до непропорційної караності злочинів проти основ національної безпеки України. Ці положення мають самостійне наукове значення та можуть бути використані в подальших дослідженнях проблем призначення покарання в умовах воєнного стану. Науково обґрунтованими видаються положення щодо індивідуалізації покарання за окремі форми колабораційної діяльності. Дисертант послідовно доводить, що при призначенні покарання необхідно враховувати не лише формальну кваліфікацію діяння, а й реальний зміст поведінки особи: її роль, рівень залученості, мотиви, наслідки, місце вчинення діяння, умови тимчасової окупації, а також те, чи виконувала особа керівні, організаційні, репресивні, допоміжні або технічні функції. Варто також позитивно оцінити пропозиції дисертанта щодо вдосконалення кримінального законодавства. Зокрема, йдеться про перегляд санкцій ч. 6 ст. 111-1 КК України, уточнення підходів до відповідальності за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України, а також усунення диспропорцій у санкціях ст. 111-1, 111-2 та 114-2 КК України.

**Висновок:** дисертація МІСЬКІВА Т. І. є актуальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Вважаю, що дисертація відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до захисту.

**НІКІТЕНКО В. М., к.ю.н., доцент:**

Актуальність дисертаційного дослідження МІСЬКІВА Т. І. обумовлена тим, що злочини проти основ національної безпеки України належать до найбільш небезпечних кримінально протиправних проявів в умовах збройної

агресії проти України. Водночас суворість реагування держави на такі злочини не повинна означати відмову від принципів справедливості, пропорційності та індивідуалізації покарання. Дисертант обґрунтовано виходить із того, що призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України має здійснюватися з урахуванням конкретних обставин вчинення діяння. Особливо це стосується колабораційної діяльності, яка може проявлятися у дуже різних формах — від інформаційної, освітньої чи господарської діяльності до зайняття посад у незаконних органах влади або участі у політичних заходах окупаційної адміністрації. Заслуговує на увагу позиція дисертанта щодо вікових особливостей осіб, які вчиняють окремі злочини проти основ національної безпеки України. Автор встановив, що значну кількість злочинів, передбачених ст. 111-1 та 111-2 КК України, вчиняють особи похилого віку, тоді як злочини, передбачені ст. 114-1 КК України, нерідко вчиняються особами молодого віку. У відповідних випадках вік, стан здоров'я, соціальна вразливість, наявність утриманців та інші характеристики особи можуть мати значення для індивідуалізації покарання. Окремо слід відзначити, що дисертант не уникає дискусійних питань, а навпаки — пропонує власні аргументовані підходи до їх вирішення. Це стосується, зокрема, питання про межі застосування ст. 75 КК України, оцінку умов тимчасової окупації, призначення покарання у провадженнях *in absentia*, урахування воєнного стану як обтяжуючої обставини, а також дисбалансу санкцій за суміжні злочини.

**Висновок:** дисертація МІСЬКІВА Т. І. має належний рівень наукової новизни, є теоретично обґрунтованою та практично корисною, відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії і може бути рекомендована до захисту.

**ГОРБАЧОВ Д. М., к.ю.н.:**

Дисертаційне дослідження МІСЬКІВ Т. І. на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» присвячене надзвичайно актуальній проблематиці, значення якої особливо посилилося в умовах російсько-української війни. Обрана тема має як теоретичну, так і безпосередню практичну вагу, оскільки стосується кінцевого результату кримінально-правового реагування держави на посягання проти основ національної безпеки України. Позитивно слід оцінити те, що дисертант запропонував розглядати призначення покарання не ізольовано від змісту конкретного складу злочину, а у взаємозв'язку з характером діяння, його наслідками, умовами вчинення, роллю особи, рівнем її залученості та процесуальною формою розгляду кримінального провадження. Такий підхід дозволив автору виявити проблеми не лише у законодавчій побудові санкцій, а й у практиці їх застосування судами. Окремої уваги заслуговують висновки дисертанта щодо призначення покарання за господарський, освітній, інформаційний, політичний та посадовий колабораціонізм. Автор переконливо показує, що різні форми колабораційної діяльності мають різний ступінь

суспільної небезпечності, а тому не можуть отримувати однакову каральну оцінку без урахування конкретних фактичних обставин. Висновки дисертанта можуть бути корисними для судової практики, зокрема під час індивідуалізації покарання за злочини проти основ національної безпеки України, а також для подальшого вдосконалення санкцій відповідних кримінально-правових норм.

**Висновок:** дисертація МІСЬКІВА Т. І. є актуальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до захисту.

**ЗАГИНЕЙ-ЗАБОЛОТЕНКО З. А., д.ю.н., професор:**

Дисертація МІСЬКІВА Т. І. справляє позитивне враження як цілісне кримінально-правове дослідження, присвячене призначенню покарання за злочини проти основ національної безпеки України. Автору вдалося обрати складну і водночас практично значущу тему, яка потребує наукового осмислення з огляду на сучасні виклики воєнного часу та значний масив судової практики, сформованої після початку повномасштабного вторгнення. Варто підтримати прагнення дисертанта показати, що справедливість покарання за злочини проти основ національної безпеки України залежить не лише від суворості санкції, а й від її здатності забезпечити індивідуалізацію. Саме тому автор слушно звертає увагу на необхідність урахування наслідків злочину, кількості епізодів, мотивів поведінки, умов тимчасової окупації, ролі особи, рівня її залученості, а також наявності або відсутності примусу. Саме ці питання сьогодні є одними з найбільш дискусійних у кримінально-правовій науці та судовій практиці. Позитивно оцінюють також пропозиції автора щодо вдосконалення КК України, оскільки вони спрямовані на підвищення правової визначеності, забезпечення пропорційності покарання та подолання необґрунтованих розбіжностей у судовій практиці.

**Висновок:** дисертаційне дослідження МІСЬКІВ Т. І. має наукову новизну, практичне значення і може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

**ЛАНДІНА А. В., к.ю.н., доцент, головуєча на засіданні:** Підсумовуючи обговорення, слід зазначити, що дисертаційне дослідження МІСЬКІВА Т. І. на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» отримало загалом позитивну оцінку учасників засідання. Колеги обґрунтовано звернули увагу на актуальність теми, її значення для кримінально-правової науки та судової практики, належний рівень наукової новизни, а також практичну спрямованість отриманих результатів. Дисертація виконана на актуальну тему, що безпосередньо пов'язана з викликами, які постали перед Україною в умовах російсько-української війни. Здобувачем здійснено комплексне дослідження призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України, сформульовано авторське бачення проблем пропорційності та індивідуалізації покарання, проаналізовано недоліки санкцій окремих кримінально-правових норм і проблеми їх застосування судами. Позитивної оцінки заслуговує те, що робота поєднує теоретичний і прикладний

аспекти. Автором використано значний масив судової практики, що дозволило не лише підтвердити актуальність поставленої проблеми, а й виявити реальні труднощі призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України. Запропоновані у дисертації висновки і рекомендації можуть бути використані у науково-дослідній, правотворчій, освітній та правозастосовній діяльності. Тема, об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження відповідають спеціальності 081 Право, а зміст роботи відповідає заявленій темі.

**Висновок:** враховуючи актуальність, наукову новизну, обґрунтованість і практичну значущість отриманих результатів, дисертація МІСЬКІВА Т. І. на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та Кабінету Міністрів України, що встановлені до дисертацій, які подаються на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді з метою присудження МІСЬКІВУ Т. І. ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право у галузі знань 08 Право.

Запропоновано проголосувати за такий висновок по дисертації.

## **ВИСНОВОК**

**Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України  
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення  
результатів дисертації МІСЬКІВА Тараса Івановича на тему:  
«Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки  
України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності  
081 Право у галузі знань 08 Право**

**Обґрунтування вибору теми дослідження.** З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України та введенням воєнного стану гостро постало питання захисту та збереження основ національної безпеки. Збільшення кількості випадків співпраці з ворогом, активна пропагандистська діяльність, поширення військово значущої інформації, проведення псевдореферендумів на окупованій території – реальність, з якою зіштовхнулася Україна, і яка вимагала швидких та рішучих заходів задля зміцнення національної безпеки, зокрема, шляхом забезпечення належного правового регулювання кримінальної відповідальності за злочини, які зазіхають та порушують суверенітет та незалежність держави.

Реагуючи на виклики воєнного часу, у перші місяці війни законодавець вніс низку змін та доповнень до розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Злочини проти основ національної безпеки України». Зокрема, з початком повномасштабного російського вторгнення цей розділ було доповнено новими статтями: ст. 111-1 «Колабораційна діяльність», ст. 111-2 «Пособництво державі-агресору», ст. 114-2 «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення ЗСУ чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану». Також було посилено кримінальну відповідальність за вчинення злочину у вигляді державної зради (ст.111 КК України) та диверсії (ст. 113 КК України) шляхом впровадження більш суворого покарання у виді позбавлення волі на строк 15 років або довічного позбавлення волі, з обов'язковою конфіскацією майна.

Пізніше зазнала змін і назва розділу (згідно із Законом № 4268-IX від 26.02.2025) – «Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України», що є виправданим з огляду на те, що цей розділ містить і кримінальні проступки, а не лише злочини<sup>1</sup>.

Такий поспіх законодавця не міг не вплинути як на визначення караності окремих злочинів, так і на правозастосування. У зв'язку з цим перед науковцями постали питання: 1) наскільки адекватними є санкції запроваджених

---

<sup>1</sup> У зв'язку з тим, що наше дослідження розпочалось ще у 2022 році і було майже завершене на момент прийняття законодавчих змін, в роботі переважно ми послуговуємось старою назвою.

законодавчих змін? 2) чи відповідає підхід законодавця до оцінки караності реальному рівню суспільної небезпеки відповідних діянь? 3) яким чином такий стан законодавчого регулювання впливає на практику призначення покарання? Зокрема, чи відповідають обрані судами види та розміри покарань принципам пропорційності та співмірності?

Окрім того, за умов повномасштабного вторгнення виникла проблема, пов'язана з проведенням мобілізаційних заходів, що зумовило збільшення застосування ст. 114-1 КК України, яка встановлює відповідальність за перешкоджання законній діяльності ЗСУ, і яка була запроваджена ще у 2014 році. Проте така практика правозастосування викликає низку запитань як в контексті кримінально-правової кваліфікації, так і щодо обґрунтованості та адекватності призначення покарання.

Очевидно, що лише якісне законодавче регулювання у поєднанні з виваженим підходом судів до обрання виду та розміру покарання здатні забезпечити адекватну та ефективну реакцію держави, особливо в умовах складного періоду повномасштабного вторгнення, коли суспільний запит на справедливість є особливо високим.

Водночас реалізація таких викликів неможлива без належних науково-теоретичних розробок та комплексного аналізу правозастосування.

На сьогодні не здійснено комплексного наукового дослідження практики призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки, зокрема в контексті застосування нових законодавчих конструкцій. Загалом проблемами призначення покарання займалися такі науковці, як Р.Ш. Бабанли, В.В. Полтавець, Т.В. Сахарук, В.І. Тютюгін, М.І. Бажанов, О.П. Горох та ін. Окремі питання кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність, передбачену ст. 111-1 КК України, досліджувалося багатьма науковцями, серед яких Н.О. Антонюк, З.А. Загинеї-Заболотенко, Р.О. Мовчан, Є.О. Письменський, О.П. Рябчинська, М.А. Рубащенко та іншими. Проблеми кримінальної відповідальності за перешкоджання законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань в особливий період, передбачений ст. 114-1 КК України, тією чи іншою мірою вивчали Є.О. Письменський, Д.О. Олейніков, Р.О. Мовчан, В.Д. Людвік тощо. Тобто такі напрацювання присвячені аналізу окремих складів злочинів і стосуються здебільшого кримінально-правової кваліфікації, що було використано у даному дослідженні як теоретичне підґрунтя для аналізу окреслених вище питань.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертацію виконано у межах тем науково-дослідної роботи відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України «Злочини в умовах війни в Україні: проблеми запобігання, криміналізації та реалізації кримінальної відповідальності» (2023 р. – 2025 р., номер державної реєстрації 0122U201164), «Кримінальна юстиція

України за умов перехідного правосуддя» (2025 р. – 2027 р., номер державної реєстрації РК0125U003191).

**Мета і завдання дослідження.** Метою дослідження є встановлення особливостей призначення покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, зокрема в контексті застосування законодавчих змін та встановленої за них караності, виявлення основних тенденцій при призначенні покарання та проблем, які виникають у правозастосуванні, а також визначення можливих шляхів їх подолання, як шляхом вдосконалення законодавства, так і шляхом надання рекомендацій щодо призначення покарання.

Для досягнення цієї мети було встановлено такі завдання:

- визначити відповідність санкцій за окремі злочини проти основ національної безпеки України з урахуванням законодавчих змін та доповнень в умовах воєнного стану суспільній небезпечності таких посягань;

- узагальнити судову практику призначення покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки України і визначити особливості, які вирізняють ці злочини серед інших та безпосередньо впливають на практику призначення покарання (зокрема, розгляд кримінальних проваджень за процедурою *in absentia*);

- окреслити основні загальні тенденції у визначенні виду та розміру покарання за такі злочини;

- виявити основні проблеми та неузгодженості, які виникають при призначенні покарання за кожен окремий злочин, зокрема, випадки потенційної необгрунтованої різниці у видах та розмірах призначуваних покарань за схожі діяння;

- оцінити відповідність практики призначення покарання принципам співмірності, пропорційності та індивідуалізації покарання;

- сформулювати науково обгрунтовані пропозиції щодо можливого вдосконалення кримінального законодавства та практики призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки.

*Об'єкт дослідження* – суспільні відносини у сфері призначення покарання.

*Предмет дослідження* – призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки.

**Методи дослідження.** Задля досягнення мети дисертаційного дослідження та виконання поставлених завдань в роботі було використано низку методів пізнання. Зокрема, за допомогою *методу статистики* було наведено та узагальнено кількісні показники щодо призначених покарань, встановлено співвідношення між видами та розмірами покарань, а також виявлено щорічну динаміку кількості вироків за окремими злочинами (розділи 1 та 2). *Метод аналізу* використовувався як для з'ясування змісту відповідних норм КК України, які передбачають кримінальну відповідальність за злочини проти основ національної безпеки, так і для опрацювання та вивчення обвинувальних вироків судів першої інстанції за ці злочини, що дало змогу виявити основні тенденції

практики призначення покарання, виокремити підходи судів до обрання виду та розміру покарання, а також зафіксувати випадки необґрунтованої різниці у призначених покараннях за схожі діяння або однакових покарань за діяння з різним ступенем суспільної небезпеки (розділи 1 та 2). Важливим для нашого дослідження є також *метод класифікації*, за допомогою якого в межах конкретного складу злочину увесь масив зібраних обвинувальних вироків було впорядковано та розподілено на види за різними критеріями, що дозволило порівняти стан призначення покарання за злочини, вчинені в максимально подібних обставинах та більш детально дослідити стан призначення покарання (розділ 2). *Метод порівняння* на кожному етапі дослідження використовувався для співставлення вироків між собою з метою виокремлення та порівняння підходів судів до вибору виду та розміру покарання як в межах кожного окремого складу злочину, так і між різними складами злочинів проти основ національної безпеки, співставлення обраних покарань із ступенем суспільної небезпечності конкретних злочинних діянь (розділ 2). В цьому ж контексті активно застосовувалися *методи індукції та дедукції*, що своєю чергою дало змогу сформулювати висновки щодо неоднорідності стану призначення покарання, та розробити рекомендації для вдосконалення законодавства та формування однакових підходів до обрання виду та розміру покарання (розділ 2).

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає в тому, що робота є одним з перших в українській кримінально-правовій науці комплексним та системним дослідженням призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України на підставі узагальнення вироків судів, ухвалених в період повномасштабного вторгнення. Зокрема:

*вперше:*

- на основі концепції адекватності (пропорційності) покарань та за результатами вивчення системного вивчення сотень вироків за злочини про основ національної безпеки констатовано існування суттєвих законодавчих та правозастосовних проблем, які призводять до непропорційної караності злочинів проти основ національної безпеки – неадекватності (непропорційності) каральної політики держави за цього виду злочини. Законодавчими вадами є конкуренція норм, що уможлиблює оцінку однакових діянь за різними нормами, які передбачають різні санкції; надмірна суворість та недостатня альтернативність покарань у санкціях, що не дозволяє забезпечувати належну індивідуалізацію покарань. Правозастосовними проблемами є призначення принципово різних покарань за однакові діяння; відсутність інструментів подолання необґрунтованої різниці в покараннях; необґрунтованість покарань, які призначаються в процедурі *in absentia*; неврахування умов тимчасової окупації;

- виявлено системний дисбаланс караності злочинів проти основ національної безпеки, який полягає в тому, що за однакові злочинні діяння через недоліки законодавчої техніки визначені кардинально різні по суті види і розміри покарань і навпаки;

- встановлено, що у провадженнях, які розглядаються в межах спеціальної процедури *in absentia*, суди призначаються більш суворі покарання, ніж у провадженнях, що розглядаються за присутності обвинуваченого. В межах спеціальної процедури *in absentia* суди об'єктивно обмежені у можливості повноцінно оцінити особу винного, встановити всі обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання, з'ясувати його ставлення до вчиненого, мотиви поведінки, що унеможлиблює належну індивідуалізацію покарання та призводить до призначення більш суворих покарань;

- виявлено взаємний зв'язок між вікові особливості вчинення окремих злочинів проти основ національної безпеки та покаранням, яке за них призначається. Зокрема, значну кількість злочинів, передбачених ст. 111-1 та ст. 111-2 КК України, вчиняють особи похилого (пенсійного) віку, а злочинів, передбачених ст. 114-1 КК України, – особи молодого віку, що в окремих випадках враховується при призначенні покарання і в сукупності з іншими обставинами пом'якшує покарання;

- виокремлено фактори, які в своїй сукупності мають впливати на ступінь суворості покарання за злочин, передбачений ч. 4 ст. 111-1 КК України та забезпечувати індивідуалізацію покарання за нього, залежно від форми злочинної діяльності, зокрема, у випадках передачі матеріальних ресурсів, істотного значення набувають мотиви вчинення злочину (необхідність виживання чи усвідомлена співпраця), вартість ресурсів, їх значення для воєнних потреб ворога, регулярність такої співпраці та фактичні наслідки;

- запропоновано підхід до призначення покарання за ч. 7 ст. 111-1 КК України, який передбачає врахування не лише факту зайняття певної посади, а й характеру виконуваних функцій та рівня впливу особи на здійснення репресивної діяльності, задля того, щоб особам, які виконували технічні або допоміжні функції (водії, ремонтники тощо), призначалось менш суворе покарання, аніж особам, які обіймали керівні посади чи безпосередньо брали участь у формуванні та реалізації каральної політики окупаційної влади;

*удосконалено:*

- підходи до індивідуалізації покарання за злочини проти основ національної безпеки України шляхом обґрунтування необхідності врахування умов тимчасової окупації, зокрема можливої наявності примусу, погроз та інших обставин, які істотно пригнічували свободу вибору поведінки особи та спонукали до злочинних дій як фактору, який має впливати на призначення покарання в бік пом'якшення;

- підходи щодо усунення дисбалансу санкції ч. 6 ст. 111-1 КК України шляхом надання пропозицій про розширення її діапазону та включення альтернативних видів покарання, що сприятиме більш гнучким підходам до визначення покарання залежно від ступення суспільної небезпечності конкретного діяння;

- підходи щодо необхідності індивідуалізації покарання за ч. 6 ст. 111-1 КК України залежно від рівня залученості та ролі особи в заходах політичного характеру (призначати більш м'яке покарання особам, які брали участь в проведенні таких заходів або виконували допоміжні функції, у порівнянні з організаторами таких заходів);

- пропозиції щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за дії, пов'язані з перешкоджанням мобілізаційним заходам, шляхом виокремлення в диспозиції ч. 1 ст. 114-1 КК України конкретних форм перешкоджання законній діяльності ЗСУ із встановленням альтернативних та менш суворих видів та розмірів покарань;

*дістали подальший розвиток:*

- аргументи щодо недосконалості побудови санкцій окремих злочинів проти основ національної безпеки України (наприклад, ч. 1 та 2 ст. 111-1 КК України, яка не відповідає реальному ступеню суспільної небезпеки діянь та перешкоджає досягненню мети покарання, або ж ч. 6 ст. 111-1 КК України, яка вирізняється надмірною суворістю), що підтверджується проаналізованою нами судовою практикою;

- наукові підходи щодо безпідставності врахування такої обставини, що обтяжує покарання, як вчинення злочину з використанням умов воєнного стану (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України) при призначенні покарання за злочини проти основ національної безпеки, зокрема, за колабораційну діяльність (ст. 111-1 КК України). Воєнний стан, зокрема і обстановка тимчасової окупації, є ключовим контекстом, у межах якого відбувається переважна більшість злочинів, передбачених ст. 111-1 КК України, але в жодному разі не є зовнішньою обставиною, яку винний може використати на свою користь та полегшити вчинення злочину.

- аргументи щодо непридатності для застосування та необхідності виключення таких видів покарань, передбачених санкцією ч. 3 ст. 111-1 КК України, як виправні роботи та арешт;

- підходи до наявної диспропорції санкцій ч. 5 та 6 ст. 111-1 КК України, які передбачають відповідальність за колабораційну діяльність у політичній сфері, що повною мірою проявляється в практиці призначення покарання судами;

- обгрутування надмірної суворості санкцій, передбачених ч. 1 та ч. 2 ст. 114-2 КК України, у зв'язку з масовим застосуванням судами ст. 75 КК України та звільненням від відбування покарання з випробуванням.

**Практичне значення одержаних результатів.** Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у:

- науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження стану призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки, удосконалення наукових підходів щодо диференціації кримінальної відповідальності та індивідуалізації покарання за такі злочини;

- законотворчій діяльності – для вдосконалення законодавства в частині усунення недосконалостей санкцій окремих статей, а також виявлених неузгодженостей та конкуренції між окремими складами злочинів;

- правозастосуванні – для використання судами як орієнтирів при обранні виду та розміру покарання за злочини проти основ національної діяльності задля уникнення необгрунтованої різниці в покараннях та забезпечення призначення справедливого та пропорційного покарання;

- навчальному процесі – під час викладання навчальної дисципліни «Кримінальне право України» та відповідних спецкурсів, підготовки підручників, навчальних посібників та навчально-методичних рекомендацій.

**Апробація результатів дослідження.** Результати дослідження доповідалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та заходах: I Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 27-й річниці прийняття Конституції України (м. Луцьк, 27 черв. 2023 р.), VI Київському полілозі «Правосуддя в Україні під час війни: проблеми розгляду корупційних та воєнних злочинів (м. Київ, 1 груд.2023 р.), II міжнародній науково-практичній конференції «Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення» (м. Луцьк, 30 квітня 2025 року).

**Публікації.** Результати дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в шести наукових публікаціях, серед яких три наукові статті – у вітчизняних виданнях, включених МОН України до переліку фахових видань України (категорія «Б»), а також трое тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

**Структура та обсяг дисертації.** Дисертація складається зі вступу, двох розділів, які містять сім підрозділів та п'ять пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг дисертації становить 233 сторінки, з яких список використаних джерел – 24 сторінки (228 найменувань), додаток на 2 сторінках.

### **СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:**

*в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:*

1. Міськів Т. І. Призначення покарання за державну зраду в умовах воєнного стану. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 474-482. DOI: 10.33663/2524-017X-2023-14-474-482 <https://almanahprava.org/almanac-of-law-14-474>

2. Міськів Т. І. Караність колабораційної діяльності (ст. 111-1 КК України): аналіз санкцій законодавчої новели. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 408-411. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/94>  
[https://www.lsej.org.ua/11\\_2024/96.pdf](https://www.lsej.org.ua/11_2024/96.pdf)

3. Міськів Т. І. Призначення покарання за господарський колабораціонізм (ч. 4 ст. 111-1 КК України). *Інтернаука. Серія: «Юридичні науки»*. 2025. № 11 (93). С. 144-150. DOI: 10.25313/2520-2308-2025-11-11632  
<https://humanitarian.com.ua/index.php/juridical/article/view/132/151>

*які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:*

4. Міськів Т. І. Покарання за злочини проти основ національної безпеки України під час війни: суворість & справедливість. *Висновок експерта в галузі права як складова конституційного права на судовий захист: тези доповідей І Міжнар. науково-практ. конф., присвяч. 27-й річниці прийняття Конституції України* (м. Луцьк, 27 черв. 2023 р.). Одеса: Юридична література, 2023. С. 61-64

5. Міськів Т. І. Призначення покарання за вчинення державної зради в умовах воєнного стану: актуальні тенденції. *Правосуддя в Україні під час війни: проблеми розгляду корупційних та воєнних злочинів (VI Київський полілог)*. матеріали VI Київського полілогу (м. Київ, 1 груд.2023 р.). Київ, 2024. С. 138-141.

6. Міськів Т. І. Призначення покарання за колабораційну діяльність у сфері освіти (ч. 3 ст. 111-1 КК України)». *Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення: тези доповідей за матеріали ІІ Міжнарод. наук.-практ. конф.* (м. Луцьк, 30 квітня 2025 року). Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2025. С. 301-305.

### **УХВАЛЕНО:**

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації МІСЬКІВА Тараса Івановича на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація МІСЬКІВА Тараса Івановича на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право у галузі знань 08 Право, є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Вищенаведене свідчить про особистий внесок здобувача у розвиток юридичної науки, зокрема кримінального права. Подане до захисту дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Міністерства освіти і науки України та Кабінету Міністрів України, що встановлені до дисертацій, які подаються на здобуття ступеня доктора філософії, зокрема вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами, ВИМОГАМ до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 із змінами.

3. Рекомендувати дисертацію МІСЬКІВА Тараса Івановича на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України»

до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді з метою присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право у галузі знань 08 Право.

4. Пропонується призначити до складу разової спеціалізованої вченої ради по захисту дисертації МІСЬКІВА Тараса Івановича на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» таких науковців:

*Головою разової спеціалізованої вченої ради:*

– **ЗАГИНЕЙ -ЗАБОЛОТЕНКО Зою Аполлінаріївну**, доктора юридичних наук, професора, завілувача відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

*Рецензентами:*

– **ГОРБАЧОВА Дмитра Миколайовича**, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України;

– **КУБАЛЬСЬКОГО Владислава Нарцизовича**, кандидата юридичних наук, доцента, старшого наукового співробітника відділу проблем кримінальної юстиції та кримінології Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

*Офіційними опонентами:*

– **КНИЖЕНКО Оксану Олександрівну**, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри кримінального права та кримінології Національної академії Служби безпеки України;

– **ЛАЩУК Наталію Романівну**, кандидата юридичних наук, доцента, завідувача кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ.

**РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ** щодо рекомендації до захисту дисертації МІСЬКІВА Тараса Івановича на тему: «Призначення покарання за злочини проти основ національної безпеки України» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право у галузі знань 08 Право:

«За» – 10,

«Проти» – немає,

«Утрималися» – 1.

*Головуюча на засіданні:*

Старший науковий співробітник відділу  
проблем кримінальної юстиції та кримінології  
Інституту держави і права  
імені В.М. Корецького НАН України,  
к.ю.н., доцент

**А. В. ЛАНДІНА**

Підпис А.В. Ландіної засвідчую  
Вчений секретар Інституту

**А. Р. Крусян**